

A fenntarthatósági feltételek érvényesítésének hatékony elősegítése a kórházakat érintő közbeszerzésekben (Közbeszerzések zöldítése az egészségügyben)

GPP in the health sector

Dr. Varga Luca, közbeszerzési szakjogász

DOI: 10.37371/KEP.2024.6.4

Címszavak: egészségügyi beszerzés, fenntarthatóság, fenntartható feltételek, zöld közbeszerzés, klímaváltozás, Európai Gyógyszerügynökség, OKFŐ, NEAK, BVOP, KEF

Absztrakt

A tanulmány célja olyan - az egészségügyben lefolytatott közbeszerzési eljárásokban alkalmazott - fenntarthatósági feltételek alkalmazásának bemutatása a nemzetközi gyakorlatból, amelyeket a hazai egészségügyi közbeszerzések és beszerzések zöldítése érdekében implementálni ajánlott.

A fenntarthatósági téma az uniós zöld törekvések miatt mindig középpontban lesz, de a tanulmány aktualitását a COVID-19 járvány életünkre és környezetünkre gyakorolt hatása adta, így az egészségügyi közbeszerzések uniós és hazai jogszabályi bemutatása mellett, a világgjárvány okozta új körülményekhez való alkalmazkodás által "életbe lépett" új változásokat is igyekszem bemutatni, részletezve az egészségügyi intézmények fenntartói irányításában bekövetkezett változásokat.

Abstract

The aim of the study is to present the application of sustainability criteria from international practice in public procurement procedures in the health sector, which are recommended for greening public procurement and procurement in the health sector in Hungary. Sustainability will always be at the heart of the EU's greening efforts, but the relevance of the study is given by the impact of the pandemic COVID-19 on our lives and environment, so in addition to presenting EU and national legislation on public procurement in the health sector, I will also try to describe the new changes "enacted" by the adaptation to the new circumstances caused by the pandemic, detailing the changes in the management of health institutions' maintenance.

Bevezetés

A tanulmány célja olyan nemzetközi közbeszerzés-zöldítő megoldások keresése és bemutatása, amelyek az ember egészségének megőrzése és javítása mellett környezetünk megóvása terén is szerepet játszhatnak, így egy olyan területen történik ennek vizsgálata, amellyel élete során mindenki szembesül valamilyen formában, vagyis az egészségügyben. A közbeszerzések bemutatásának "helyszínválasztása" azért az egészségügyi intézmények, mert ez egy olyan terület, ahol a mindennapok embere is találkozik az eredményes közbeszerzések termékével/szolgáltatásával, így könnyebb realizálnia a fenntarthatóbb irányba való fordulás előnyeit is.

A hazai rendszer bemutatása azért szükséges, hogy egyértelmű legyen, hogy itthon milyen irányokba történhet elmozdulás és ki által.

Az emberi egészség az, amit minden ember természetesnek vesz, amíg állandó állapotban van, ugyanakkor, ha elromlik, akkor próbál érte tenni, de néha sajnos túl későn és nem a várt eredménnyel.

Az egészségünk mellett egy másik - szintén egyértelműnek vett - dolog környezetünk és természetünk változatlanlansága, annak számunkra viszonylag kellemes jelene. Hiba lenne úgy gondolkodni, hogy egészségünk és környezetünk olyan, ami megőrizhető jelenlegi állapotában vagy baj esetén egy kis változtatással egyből megjavítható.

Tagadhatatlan, hogy jelen életformánk rombolóan hat környezetünkre, amelynek negatív hatásait immáron elkezdjük saját bőrünkön is megtapasztalni úgyis, mint a felerősödött üvegházhatás miatt kialakult klímaváltozás következtében elűnő - a Föld sarkkörei és térítői

között természetesnek tekintett - négy évszak markáns elhatárolódása egymástól [Magyarország a mérsékelt éghajlati övhöz tartozik, ahol az elmúlt 100 évben (1922-2022 között) az átlagos középhőmérséklet 2 °C-kal, a hóhullámmal érintett napok száma 15-tel nőtt, míg a lehullott csapadék mennyisége 108 mm-rel, a csapadékos napok száma 162-ről 126-ra csökkent¹] vagy a Föld középhőmérsékletének növekedése következtében előforduló hőtágulás okozta tengerszint emelkedések. Utóbbit mi itt a Kárpát-medencében leginkább egy egyes feltételezések szerint a jövőben kialakuló humanitárius katasztrófa keretében érzékelhetjük, tekintve, hogy a tengerek emelkedő vízszintje vélhetően dinamikusabb népvándorlást fog előidézni a jelenlegi helyzetnél, mert a partokon élő kényszerűen elindulnak a szárazföld, vagyis a kontinensek belseje felé.

A tanulmány aktualitását a COVID-19 vírus által okozott járvány ellen tett intézkedések és azoknak az életünkre gyakorolt hatása adta.

A közép-kínai Vuhanból eredő járványra történő első hivatalos figyelmeztetés 2019. december 31-én² történt, amikor a kínai egészségügyi hatóságok jelezték az Egészségügyi Világszervezet (World Health Organization, a továbbiakban: WHO) számára egy ismeretlen etiológiájú tüdőgyulladás felbukkanását. Az emberiség általános hibájának tekinthető, hogy amíg a fenyegetés nincsen a közelünkben, addig szemmel tartjuk, de tényleges jelentőséget elvétve tulajdonítunk neki. És miért is tennénk, amikor gyakorlatilag a legutóbbi nagy világjárvány cc. 100 évvel ezelőtt a spanyolnátha volt? Azóta érték az emberiséget egyéb járvánnyá váló vírusfenyegetések, gondoljunk magára a nagy nyugat-afrikai ebola járványra, amely 2013 és 2016 között zajlott és a vírus 1976-ban történt azonosítása óta a legtöbb megbetegedéssel és a betegség szövődményeinek következtében történő elhalálozással járt.³ A vírus adta fenyegetéssel mindenki tisztában volt, de mivel sikerült kordában tartani bizonyos korlátozásoknak hála, így a

betegséggel és tüneteivel a legtöbb ember csak a hírdalakat olvasva találkozott az afrikai kontinensen kívül.

A COVID-19 vírus ellen nem időben bevezetett intézkedések következtében először a Kínával szomszédos országokban, majd 2020. januárjában Európában (Franciaországban) is megjelent és a WHO 2020. március 11-én világjárvánnyá nyilvánította,⁴ amelynek következtében különböző korlátozásokat vezettek be. A lezárásokkal, korlátozásokkal, a globális utazások és szállítások mértékének jelentős csökkentésével környezetünk fellelegzett a káros anyagok kibocsátása okozta terhelések alól, addig a kórházakban a vírus következtében kialakult szövődmények ellen való küzdelem erőteljes ütemben és mértékben zajlott.

A bevezetést követően az esszé egyik kiemelt pontja maga a fenntarthatóság és a közbeszerzések esetén alkalmazható fenntarthatósági feltételek, de komplex fogalomrendszere csak a közbeszerzésekben és a közbeszerzési szempontok, alkalmazandó feltételek szerint releváns. Az egészségügyi intézmények szűkös költségvetése nem teszi lehetővé, hogy zöld közbeszerzéseket alkalmazzanak, mert a legtöbbször a legalacsonyabb ár az egyedüli bírálati szempont a lefolytatott eljárásokban, így a cél leginkább arra rámutatni, hogy milyen területeken lehetne az egészségügyi intézmények közbeszerzéseit zöldíteni, milyen módon lehetne elősegíteni a fenntarthatósági szempontok nagyobb fokú érvényesítését.

A következő részben az Európai Unió (a továbbiakban: Unió) hazánkra is kötelező szabályait vizsgálom, amelyek a közös és az Unió tagállamainak egyéni, de uniós eljárásrendű közbeszerzéseit szabályozzák különös figyelemmel az árubeszerzési irányadó szabályokra

A hazai ellátás esetében a jogszabályokat és a kialakult rendszert, ezt követően a járvány miatt bevezetett új szabályozásokat, valamint jogszabály-módosításokat is bemutatom. Vizsgálom a központosított közbeszerzések

¹ A Központi Statisztikai Hivatal adatai.

² <https://health.ucsd.edu/news/press-releases/2021-03-18-novel-coronavirus-circulated-undetected-months-before-first-covid-19-cases-in-wuhan-china/>.

³ https://hu.wikipedia.org/wiki/Nyugat-afrikai_Ebola-járvány.

⁴ Friedreich Lilla, Magyar Gyöngyi, Tóth András József: A COVID-19 járvány hatása környezetünk állapotára: esettanulmányok a levegő- és vízminőség, illetve az állatvilág területein In: Körforgásos Gazdaság és Környezetvédelem, 5. évfolyam, 4. szám (2021).

sekben az ellátószervek szerepét is, úgy mint az állami tulajdonú és kezelési kórházak feletti fenntartói szerepet ellátó *Országos Kórházi Főigazgatóság* (a továbbiakban: OKFŐ), a *Közbeszerzési és Ellátási Főigazgatóság* (a továbbiakban: KEF) vagy a *Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságára* (a továbbiakban: BVOP) vonatkozó rendeleteket.

A következő részben nemzetközi „jó példák” és az abból a hazai rendszerbe átültethető gyakorlatok következnek.

A fenntarthatóság, fenntarthatósági feltételek

A Római Klub első jelentése 50 éve „A növekedés határai” címmel jelent meg, amely a fenntartható fejlődéssel és a fenntartható növekedéssel kapcsolatos kérdések, bizonytalanságok széleskörű megismertetését tette lehetővé.⁵ Az 50 éve még csak kérdésként megfogalmazottak manapság a mindennapjaink részévé váltak, a fenntarthatóság kulcskérdéssé vált, ugyanúgy, ahogy az egészséges és tudatos életmód fenntartása. De pontosan mit is értünk fenntarthatóság alatt?

A fenntarthatóság lényege olyan *gazdasági előnyök* megszerzése, amelyek a társadalmi igényeket és a környezetvédelmi igényeket egyformán tudják kielégíteni. Magyarán a célja, hogy úgy növekedjünk gazdaságilag, hogy azzal sem környezetünk, sem pedig a társadalom számára nem okozunk hátrányt.

A közbeszerzéseken belül beszélhetünk fenntartható közbeszerzésekről is, amelybe a zöld szempontok mellett a szociális szempontok, valamint az innovatív közbeszerzések tartoznak.

A zöld közbeszerzések által képviselt szemlélethez való csatlakozás pedig növeli a vállalatok versenyképességét és értékét is, ugyanis a szemlélet népszerűsége - eddig nem kiaknázott - lehetőségeket rejt magában például az *ökotechnológia*⁶ területén.

A nemzetközi szabályozás

A fenntarthatóság nemzetközi szabályozása

Az Unió felismerte, hogy a termelői és fogyasztói igények jelenleg egy olyan - gazdasági szempontból is - véges erőforrásra építkeznek, amelyeket a körülöttünk lévő természet táplál, így az, hogy annak fogyasztási túlterheltségét környezetbarát, alternatív módokon lehessen csökkenteni, valamint kapacitásait ne használjuk ki teljesen, közös érdek.

E cél érdekében olyan módszerek alkalmazására kerül sor évek óta, mint például az *ökocímkezés*,⁷ amelyet egészen 1992 óta alkalmaznak az Unió területén. Az ökcímke lényege, hogy az ilyen jelzéssel ellátott termékek esetében a *környezeti terhelésük kisebb mértékű*, mint a hagyományos társaiknál az egész életciklusuk alatt. Egy termék életciklusa a nyersanyag előállításától egészen a termék hulladékká válásán át az ártalmatlanításáig tart, amely rengeteg természeti erőforrást használ, mint a vízhasználat a termék előállításakor, valamint a termék megsemmisítésekor a levegőbe kerülő szennyező anyagok, amely az üvegházhatás kialakulásához is hozzájárul.

A fenntarthatósági szempontok hatékonyabb alkalmazásával az Unió számára lehetőség nyílik arra, hogy az eddigi piacvezető státuszát megőrizve új - eddig nem ismert - kutatásokat és fejlesztéseket hajtson végre,⁸ amelyek segítik, hogy a jelen társadalmának jóléte ne veszélyeztesse a jövő nemzedékeinek világát. Természetesen nem elvárható a termelésben résztvevő nagyvállalatoktól, hogy olyan ráfordításokat eszközöljenek saját - eddig jól működő - munkafolyamataikban, amelyek számukra csak pénzügyi mínuszt, mint sem pluszt eredményeznek, így ennek apropóján érdemes megemlíteni, hogy a fenntarthatósági szempontból hatékonyabbá vált munkafolyamatok csökkenthetik a cégek nyersanyagfüggőségét, valamint a hatékonyság a működési költségeket is jelentősen minimalizálja. Emellett azt se felejtjük el, hogy egy újításokkal lépést tartó, modern vállalkozás, amely a csökkentett termelési költségek mellett is megőrzi, sőt akár javítja termékének minőségét, kiváló befektetési lehetőségeket kínál, így a

⁵ Országgyűlés Hivatala: Zöld közbeszerzések 2022/5.

⁶ Ökotechnológia alatt minden olyan technológiai megoldást értünk, amely tekintettel van környezetünkre és annak megóvását figyelembe veszi, mint például az energiatakarékos megoldások.

⁷ <https://www.okocimke.hu/az-eu-okocimkerol>.

⁸ A Bizottság Közleménye: Európa 2020 - Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája.

gazdasági célú környezetvédelmet, vagyis a zöld gazdaságot üzleti lehetőséggé kell tennünk.⁹

*A fenntartható fogyasztásról és termelésről szóló cselekvési terv:*¹⁰

Az Unió által realizált fenntarthatóság elősegítésére az Európai Bizottság létrehozott egy intézkedés- és javaslatcsomagot.¹¹ E javaslatcsomag olyan – már létező – rendeletek felülvizsgálatát kezdeményezte, mint az uniós ökocímkézést szabályozó 66/2010/EK rendelet,¹² valamint az integrált termékpolitika,¹³ amely először mutatta be az életciklus-szemléletet (Life Cycle Thinking),¹⁴ valamint a tagállamok számára a közbeszerzések zöldítésére vonatkozó nemzeti cselekvési terv elfogadására tett javaslatot. Az életciklus-szemlélet lényege, hogy a termék teljes életciklusán keresztül határoz meg olyan eszközöket és intézkedéseket, amelyek csökkentik a termék környezetre való terhelésének mértékét.¹⁵

A fenntarthatóság alapelvei¹⁶ mellett a 2015-ben Rio de Janeiro-ban tartott konferencián az Egyesült Nemzetek Szervezete (a továbbiakban: ENSZ) elfogadta a 2015. évet követően fokozatosan bevezetésre kerülő és iránymutatást nyújtó Fenntartható Fejlődési Keretrendszert.¹⁷ Az elfogadott *Fenntartható Fejlődési Célok* 17 darab célt és 169 darab alcélt fogalmazott meg, köztük olyanokat is, amelyeket a közbeszerzések során a fenntarthatósági szempontok alkalmazása is szolgál, úgy mint a fenntartható városok és közösségek, valamint az egészség és jóllét elősegítése.¹⁸ Az egyhangúlag

elfogadott dokumentum szemlélteti, hogy a nemzeteknek közösen kell felelősséget vállalni e célok elérése érdekében, ugyanis a célok együttes kezelése az, amely elősegíti az emberiséget abban, hogy egy élhetőbb jövőt kínáljon a következő nemzedékeknek.

A fenntarthatósági feltételek megjelenése a nemzetközi közbeszerzési szabályozásban

Az első környezetvédelmi törekvések a közbeszerzéseket érintően először a *Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD)* tagállamai által 2002. januárjában elfogadott “a közbeszerzés környezetvédelmi teljesítménye növelése érdekében” kialakított tanácsi ajánlásban jelentek meg.¹⁹ Az ajánlásban számos konkrét javaslat volt arra vonatkozóan, hogy a tagállamok a környezetvédelmi szempontokat hogyan építsék be és érvényesítsék a beszerzéseik/ közbeszerzéseik során a termékek teljes életciklusára figyelemmel.

A zöld közbeszerzés az Európai Unióban

Az Unióban lefolytatott közbeszerzési eljárások pénzforgalmi értéke eléri az Unió GDP-jének (bruttó hazai össztermék) 16%-át.²⁰ A zöld közbeszerzések alapját 2008-ban az egységes *GPP-követelményrendszer*²¹ (Green Public Procurement – zöld közbeszerzés) felállítása jelentette. A GPP-követelményrendszer követése önkéntes alapú, célja olyan közbeszerzések lebonyolításának elősegítése, amelyek a környezetet kevésbé terhelik.

⁹ Dr. Paksi Gábor: Zöld közbeszerzés jelene és jövője hazánkban (Országos Közbeszerzési Találkozó, Eger 2019. november 21-22.).

¹⁰ https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_2.5.7.pdf.

¹¹ <https://xn--krnyezetvelem-jkb3r.hu/fenntarthato-termeles-es-fogyasztas-az-europai-unioban>.

¹² AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 66/2010/EK RENDELETE (2009. november 25.)

az uniós ökocímkéről.

¹³ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT Integrated Product Policy Building on Environmental Life-Cycle Thinking, COM(2003) 302 final.

¹⁴ <https://xn--krnyezetvelem-jkb3r.hu/fenntarthato-termeles-es-fogyasztas-az-europai-unioban>.

¹⁵ Sára Balázs: Életciklus szemlélet és életciklus felmérés – jogi háttér a KÖRINFO rendszer számára, 2010. január.

¹⁶ Európai Környezeti Információs és Megfigyelő Hálózat: A fenntartható fejlődés fogalma.

¹⁷ u.a.

¹⁸ u.a.

¹⁹ Országgyűlés Hivatala: Zöld közbeszerzések 2022/5. 2.o.

²⁰ A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, A GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK – Környezetvédelmi szemléletű közbeszerzés COM(2008) 3.o.

²¹ A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, A GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK – Környezetvédelmi szemléletű közbeszerzés COM(2008) 3.o.

A GPP-követelmények végrehajtása a nemzeti cselekvési tervek alapján történik.²²

A követelmények úgy lettek kialakítva, hogy az ajánlatkérő az ajánlati dokumentációjába közvetlenül beépíthesse őket. A kritériumok négy különböző csoportba sorolhatóak: műszaki leírások, kiválasztási feltételek, a nyertes ajánlattevővel szemben elvárt szempontok, valamint a szerződés teljesítéséhez kapcsolódó elvárások.²³

A 2014-ben bevezetett irányelv, az Európai Parlament és Tanács 2014/24/EU (klasszikus) irányelve rögzítette, hogy az ajánlatkérőként eljáró szervek hogyan tudják eljárásaik kiírása során a környezetvédelmi és fenntarthatósági szempontokat bevezetni és érvényesíteni. Az irányelvekben megjelenik a *horizontális klauzula*,²⁴ amely rögzíti, hogy megfelelő intézkedések meghozatalával és azok alkalmazásával lehet a környezetvédelmi, a szociális és a munkajogi rendelkezések előírásait betartatni az ajánlattevőkkel, például kizárással való szankcionálással.²⁵

A gyógyszerellátás szabályozása az Európai Unióban

Az uniós szabályozás alapját az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) adja,

amely kimondja, hogy az emberi egészség védelmét minden uniós szakpolitikában és tevékenységben magas szinten kell tudni biztosítani.²⁶ Bár az EUMSZ az Unióra vonatkozik, az egészségügyi ellátás és az orvosi szolgáltatások megszervezését, valamint a zavartalan működés biztosítását valójában maguk a tagállamok végzik, az Unió ehhez kapcsolódóan egyfajta kiegészítő szerepet tölt be.²⁷ Az Unió egyfajta "összefogója" a népegészségügyi politikának és az uniós együttműködésnek, ugyanis koordinálja és kezeli az olyan közös érdekű egészségügyi kihívásokat, mint az *antimikrobiális rezisztenciából*²⁸ (a továbbiakban: AMR), az előregedő társadalomból vagy a megelőzhető krónikus betegségekből, valamint a határokon átívelő egészségügyi veszélyekből származó problémák, amellyel kapcsolatban elmondható, hogy a COVID-19 járvány tapasztalatai alapján a rendszer átalakításra kerül.²⁹

Az Unió az emberek egészségének védelme érdekében egységes piaci szabályokat alakított ki a gyógyszerekre³⁰ és az orvostechikai eszközök forgalombahozatali engedélyezésére, besorolására, valamint címkézésére vonatkozóan. A vonatkozó feladatokat az 1993-ban

²² Magyarország nemzeti cselekvési terve a Nemzeti Cselekvési Terv az Ökológiai Gazdálkodás Fejlesztéséért (2022-2027) címmel 2022. februárjában került publikálásra a Kormány hivatalos honlapján.

²³ Paksi, 12. o.

²⁴ 2014/24/EU irányelv 18. § (2) bekezdés idézi: dr. Kovács László: A fenntarthatósági szempontok közbeszerzési eljárásokban történő érvényesítésének uniós jogi háttere c. előadás (2018. május 4.).

²⁵ u.a.

²⁶ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 168. cikk.

²⁷ <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-health-policy/>.

²⁸ Az antimikrobiális rezisztencia: a mikrobák ellenállóvá válnak azokkal a gyógyszerekkel szemben, amelyekkel korábban kezelni tudták őket. Évente 33 000 ember halálát okozza az EGT országaiban, amely főképpen egészségügyi intézetekben, kórházakban jelenik meg, az oda bekerült betegeket fertőzi felül. A táptalaj adott, egy viszonylag legyengült szervezetről beszélünk, amelyet könnyedén megtámadhat egy ilyen fertőzés amiatt, mert például - különböző, általában egy kórteremben található - fekvőbetegek ellátását végző személy nem a megfelelő módon (szappanos melegvizes kézmosás) fertőtleníti, ugyanis a különböző fertőtlenítőszeres ezen mikrobák esetében nem olyan hatásosak. (Az Európai Számvevőszék 21/2019. sz. Különjelentése: Antimikrobiális rezisztencia: Az állategészségügyi ágazatban javult a helyzet, de a jelenség továbbra is kihívást jelent az Európai Unió számára).

²⁹ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2022. január 25-i (EU) 2022/123 RENDELETE az Európai Gyógyszerügynökség által a gyógyszerek és orvostechikai eszközök tekintetében a válsághelyzetekre való felkészültség és a válságkezelés terén betöltött szerep megerősítéséről című jogszabály értelmében a Gyógyszerügynökségnek többek között létre kell hozni egy olyan platformot, amelyen minden, a COVID-19 válsághelyzethez hasonló egészségügyi válsághelyzetre mutató információt meg kell egymással osztani, valamint minden olyan gyógyszer és orvostechikai eszköz beszerzésére vonatkozó előzetes igényt, amely biztosítja egy esetleges újabb válság esetén az azonnali reagálási lehetőséget és ezáltal elkerülhetővé válik a kórházak és az egészségügyi ellátórendszerek túlterheltsége.

³⁰ Az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XCV. törvény 1. § 1. pont.

létrehozott Európai Gyógyszerügynökség³¹ látja el, amelynek keretében 1995-ben központosított engedélyezési eljárást vezettek be,³² amelyet rendeletekkel szabályoztak. A Gyógyszerügynökség a forgalomba hozatali engedéllyel rendelkező gyógyszerek esetében a *farmakovigilancia-rendszer* alapján a terméket egész életciklusa alatt vizsgálja előnyök/hátrányok maximalizálása/minimalizálása érdekében. Célja az is, hogy felismerje a gyógyszer alkalmazásából származó előnyök maximumát is.³³

A gyógyszer alkalmazásának maximuma a legnagyobb beszerzők által meghozott egészségügyi árubeszerzések beszerzési döntéseire is hatással lehet. A gyógyszerek alkalmazásának maximumát úgy tudjuk elérni, hogy az egyes egészségügyi beszerzéseket fenntarthatóbb és innovatívabb irányba irányítjuk, ezáltal elindulva a zöldebb gazdaság, az egészséges emberek és egészséges bolygó koncepció felé. Ezen gondolat megvalósulása érdekében az ENSZ 2012-ben Koppenhágában létrehozta a *“Fenntartható beszerzések az egészségügyi ágazatban”* című kezdeményezését, hogy előmozdítsa a környezetvédelmi és szociális szempontok érvényesülését, a megfelelőség és a kellő gondosság növelését, valamint mindezt úgy tegye meg, hogy ez a lehető legkisebb költséggel valósuljon meg.³⁴

Például elfogadott tény, hogy a *vegyi anyagok* fontos szerepet játszanak az egészségügyi ágazatban, mivel fertőtlenítő- és tisztítószeresek, laboratóriumi reagensek, sterilizálószeresek, gyógyszerek, valamint orvosi eszközök és felszerelések formájában is felhasználhatók. Azonban a beszerzők nem ismerik ezen anyagok veszélyeit, így nem is veszik figyelembe azt a beszerzések előkészítése során, de egyre inkább felismerik és

egyre nagyobb aggodalomra ad okot, hogy a gyógyszerek és vegyi anyagok nem megfelelő kezelése milyen hatással lehet az emberi egészségre és a környezetre. Az AMR kialakulásának és veszélyességének oka elsősorban a gyógyszerek szisztematikus visszaélészerű és túlzott felhasználásának köszönhető a humán gyógyászatban és a gyártási folyamatokban.³⁵ Az AMR visszaszorítása érdekében a WHO 2019-ben kiadott egy fenntarthatósági szempontból helyes gyártási folyamatokról szóló tervezetet,³⁶ amelyben arra ösztönzik a beszerző ügynökségeket, hogy a gyógyszereket olyan vállalatoktól vásárolják, amelyek fenntartható és a környezetet tiszteletben tartó gyártási folyamatokkal rendelkeznek.

A másik káros anyag a műanyag, amelyet előszeretettel alkalmaznak, tekintve, hogy kiváló minőséget, hasznosítást, biztonságot és hatékonyságot biztosítanak a gyógyszerek szállításához és a betegek kezeléséhez. A gyógyszeripari csomagolásokban és orvosi eszközökben gyakran használt egészségügyi műanyagok tartalmaznak olyan mérgező vegyi anyagokat is, amelyeknek számos környezetkárosító hatása van, mint a *polivinilklorid (PVC)* vagy pedig az endokrin rendszert károsító vegyi anyagok (EDC-k), amelyek veszélyt jelentenek számos élettani és fejlődési folyamatra.³⁷

A hazai egészségügyi beszerzési szabályozás

A hazai szabályozás alapját az Alaptörvény adja, amely kimondja, hogy *“Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez”*,³⁸ így a mindenkori kormányzó hatalomnak kötelezettsége, hogy az emberek részére az *egészségügyi ellátást megszervezze és biztosítsa*.

³¹ Az Európai Gyógyszerügynökség (EMA) az Európai Gazdasági Térséghez (EGT) tartozó országokban – köztük az uniós tagállamokban – forgalomba hozott, illetve forgalomba hozni kívánt, emberi vagy állatgyógyászati felhasználásra szánt gyógyszerek kiértékelésével és felügyeletével foglalkozik. (https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-medicines-agency-ema_hu).

³² <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/50/gyogyszerek-es-orvostechikai-eszkozok>.

³³ <https://ogyei.gov.hu/farmakovigilancia/>.

³⁴ United Nations Development Programme: Sustainable Health Procurement Guidance Note (2020).

³⁵ u.a. 18. o.

³⁶ Environmental Aspects of Good Manufacturing Practices: Points to Consider for Manufacturers and Inspectors in the Prevention of Antimicrobial Resistance.

³⁷ HCWH, Non Toxic Healthcare: Alternatives to Hazardous Chemicals in Medical Devices: Phthalates and Bisphenol A (2019) 5. O. In: ³⁷ United Nations Development Programme: Sustainable Health Procurement Guidance Note (2020) 20.o.

³⁸ Alaptörvény XX. Cikk (1).

Az egészségügyi ellátás fontos része a gyógyszerellátás is, amely biztosítja, hogy a páciens a kórképe alapján megfelelő orvossághoz jusson.³⁹

Az Alaptörvény emellett kimondja, hogy transzparens, hatékony és fenntartható költségvetési gazdálkodást kell érvényesíteni, így ennek megfelelően a jogalkotó megalkotta a Kbt-t., amelynek preambulum részében rögzítette a felelős és ellenőrizhető közpénz-felhasználást is. A hatékonyság, valamint az átláthatóság deklaráltan a gyógyszerellátás esetében is megfogalmazott alapvetés.

Szükséges hozzátenni, hogy a hazai közbeszerzésben a fenntarthatósági szempontok alkalmazásának hiánya nincsen szankcionálva, így az ajánlatkérők még nem igazán alkalmazzák a zöld közbeszerzéseket elősegítő szempontokat.

A hazai egészségügyi rendszer és a közbeszerzésekben releváns szereplők

A hazai egészségügyi rendszer legfőbb irányítója az egészségügyért felelős miniszter, aki a belügyminiszter. Feladataként meghatározható, hogy irányítja, összehangolja és szervezi az egészségügyi ellátást, ehhez kapcsolódóan feltételrendszerek kialakítását végzi, valamint felel az egészségfejlesztési és betegségmegelőzési feladatokért is.

Az OKFŐ elég fiatal intézménynek mondható, ugyanis 2020-ban jött létre, majd 2021-től kezdődően az Állami Egészségügyi Ellátó Központ jogutódjaként működik. Az OKFŐ⁴⁰ felel, mint fenntartói és irányítási jogokat gyakorló szerv az országos gyógyintézetek, valamint az állam fenntartásában, illetve tulajdonában álló egészségügyi intézmények működéséért.⁴¹

A gyógyszerek és orvostechikai eszközök beszerzését a 16/2012. (II. 16.) Korm. rendelet szabályozza, a gyógyszerek beszerzése hazánkban több különféle ajánlatkérő révén valósul meg. Az OKFŐ mint központi beszerző szerv az Országos Gyógyszerterápiás Tanáccsal együttműködve az *országos kórházi gyógyszerlista*

alján szerzi be a fenntartása alá tartozó egészségügyi intézmények részére a szükséges gyógyszereket.

A hazánkban *forgalomba-hozatali engedéllyel* rendelkező gyógyszerek beszerzését az OKFŐ együttműködésben végzi a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelővel (a továbbiakban: NEAK). A NEAK az egészségügyi ellátórendszer finanszírozásának szereplője (kezeli az Egészségbiztosítási Alapot), irányító szerve a Belügyminisztérium. A NEAK a gyógyszerellátás zavartalan biztosításában csak azokkal az intézményekkel kapcsolatban vesz részt, akik vele szerződésben állnak.

Az OKFŐ és a NEAK mellett saját hatáskörben esetenként a kórházak is eljárnak, amelyeknek ugyanakkor korlátozottak a beszerzései. A kórházak önállóan nem szerezhettek be olyan termékeket, amelyeket az OKFŐ, mint központosított beszerző szerv szerez be, kivéve, ha azt az OKFŐ saját hatáskörben történő megvalósításra visszautalja az adott kórház számára. A kórházak továbbá nem szerezhettek be olyan gyógyszereket vagy orvostechikai eszközöket, amelyek a NEAK kizárólagos ellátási körébe tartoznak. Ilyennek minősülnek a speciális finanszírozású gyógyszerek és orvostechikai eszközök, mint például a tételes elszámolás alá eső hatóanyagok és egyszer használatos eszközök (például intraaortikus ballonpumpa, scoliosis implantátum, gerinc belső fixációs implantátum⁴²).

A BVOP-t ellátási kötelezettség terheli a 44/2011. (III. 23.) Korm. rendelet értelmében olyan kedvezményezett irányába, mint például az egészségügyi és szociális intézmények. A BVOP a termékek előállítására szakosodott fogvatartottak kötelező foglalkoztatását végző gazdasági társaságokkal korábban megkötött keretszerződés alapján végzi e feladatát.⁴³ A kijelölt gazdasági társaság az uniós értékhatárt el nem érő beszerzési eljárások esetében köteles a kedvezményezett részére ajánlatot tenni. A kedvezményezett nem köteles a gazdasági társaság ajánlatát elfogadni, amennyiben a BVOP-nak hiteles bizonyítékot tud azzal kapcsolatban bemutatni meghatározott határidőn belül (árjajánlat beérkezését követő 8 munkanapon belül),

³⁹ dr. Vida Zsuzsa: Gyógyszerközbiztosítás 3.o.

⁴⁰ Az Országos Kórházi Főigazgatóságról szóló 516/2020 (XI. 25.) Korm. rendelet.

⁴¹ <https://egeszsegvonal.gov.hu/ellatorendszer/orszagos-korhazi-foigazgatosag-okfo.html>.

⁴² Az egészségügyi szakellátás társadalombiztosítási finanszírozásának egyes kérdéseiről szóló 9/1993. (IV. 2.) NM rendelet 1. melléklete.

⁴³ u. a. 4. §.

hogyan az ajánlatban szereplő árnál legalább 20%-kal kedvezményesebb áron tudja az igényelt terméket beszerezni. Ha nem tudja bizonyítani, úgy az ajánlat beérkezését követően köteles azt elfogadni és szerződést kötni 15 munkanapon belül.⁴⁴ A BVOP ellátási kötelezettsége az egészségügyi intézmények irányába hulladék kezelési, valamint textil előállítási feladatok formájában valósul meg. Amennyiben az egészségügyi, műtős ruházat, valamint a fekvőbeteg-ellátás keretében alkalmazandó egyéb kórházi textíliák (orvosi lepedők) előállítása, egyéb orvosi eszközök gyártása (pl. vizsgálólepedő, elektromos betegápolóágy, antiallergén mosható steppelt betegápolóágy),⁴⁵ valamint egyéb egészségügyi termékek vagy szolgáltatások becsült értéke eléri vagy meghaladja az uniós értékhatárt, akkor a kedvezményezett köteles tervezett igényeivel a BVOP-hoz fordulni ajánlatért.

A Kormány 2023. július 1-jei hatállyal egy új központi beszerző szervezet jelölt ki az egészségügyi intézmények fenntartásában való részvételre. A KEF kórházak számára nyújt ingatlanüzemeltetési szolgáltatásokat a 83/2023. (III. 16.) Korm. rendelet 3. számú melléklete alapján. A KEF központi beszerzőként olyan feladatokat lát el, mint a közüzemi szolgáltatások biztosítása, a műszaki üzemeltetés, karbantartás megszervezése és ellátása, higiénés szolgáltatások, biztonsági és biztonságtechnikai berendezések üzemeltetése.⁴⁶

A Kbt. alkalmazásától eltérő szabályozás az egészségügyi közbeszerzésekben

A hazai egészségügyi közbeszerzések főszabály szerint a Kbt. hatálya alá tartoznak a 16/2012. (II. 16.) Korm. rendeletben foglalt eltérésekkel. A Kbt.-től eltérő szabályként az egészségügyi közbeszerzések esetében a meghívásos eljárásban az ajánlatkérő nem szabhatja meg az ajánlattevők keretszámát. A NEAK által lefolytatott közbeszerzési eljárások esetében a nyertes ajánlattevővel vagy ajánlattevőkkel kötött keretmeg-

állapodás esetében a vele szerződéses jogviszonyban álló egészségügyi intézmények részére a Ptk. 6:136. §-ban foglaltak szerint szállítási szerződéseket vagy szállítási keretmegállapodásokat köt, így az abban foglalt mennyiség teljesítése közvetlenül az intézmény felé történik.

Az egészségügyi területeken zajló közbeszerzési eljárások esetében a becsült érték meghatározása ugyanúgy zajlik, mint a Kbt. szerinti eljárásokban, így a részekre bontás tilalma (egybeszámítás) kérdését is vizsgálni kell. A becsült érték alapján az éves beszerzési értéket kell alapul venni az egészségügyi intézmények közbeszerzési eljárásai során, ugyanis az áruk vagy szolgáltatások beszerzése rendszeres vagy meghatározott időközönként visszatérő szerződések alapján valósul meg, így az előző szerződési időszakhoz képest bekövetkezett mennyiségi és értékbeli változást is figyelni szükséges, illetve alkalmazni kell a funkcionális egység megközelítést is.⁴⁷

Az egészségügyi eljárásokban az ajánlatkérő a Kbt. 76. § (6) bekezdés a) pontjában foglalt rendelkezés megsértése nélkül előírhatja az *árurabatt*⁴⁸ adásának kötelezettségét és annak mértékét is.

A közbeszerzési eljárást megindító felhívás mellékleteiként csatolandó közbeszerzési dokumentációban az *opcióra* vonatkozó előírásként a Korm. rendelet rögzíti, hogy a Kbt. 58. § (1) bekezdés alkalmazása esetén az alapmennyiség száz százalékának megfelelő mennyiségű opciót adhat meg az ajánlatkérő, ugyanakkor csak az alapmennyiség értékéhez képest maximum harminc százalékos opcionális részt tartalmazó mértéke tekintendő irányadónak az alkalmassági követelmények meghatározásakor.⁴⁹

A *különleges célt szolgáló áruk*, azaz a gyógyszerek és orvostechikai eszközök beszerzése esetében a műszaki leírás tartalmazza a közbeszerzés tárgya szerinti jogszabályi meghatározásra való hivatkozást, valamint gyógyszerek esetében az ATC és OENO kód,

⁴⁴ u.a.

⁴⁵ 1. melléklet a 9/2011. (III. 23.) BM rendelethez.

⁴⁶ A Közbeszerzési és Ellátási Főigazgatóságról szóló 250/2014 (X. 2.) Korm. rendelet 3. sz. melléklete.

⁴⁷ 16/2012. (II. 16.) Korm. rendelet 9/A. §.

⁴⁸ *Árurabatt*: Termék közbeszerzésekor áruban meghatározott kedvezmény (A gyógyszerek és orvostechikai eszközök közbeszerzésének sajátos szabályairól szóló 16/2012. (II. 16.) Korm. rendelet 2. § 1).

⁴⁹ 16/2012. (II. 16.) Korm. rendelet 6. § (2) bekezdés.

orvostechnikai eszközök esetében pedig az ISO, valamint OENO kódot.⁵⁰

A hazai szabályozás változása a COVID-19 járvány okán

A járvány szükségessé tette a 40/2020. (III.11.) Korm. rendelet hatálybalépését, amely az akkori Alaptörvény 53. cikkének alkalmazását rendelte el Magyarországon,⁵¹ ami egészen 2020. június 17. napjáig tartott. Az Alaptörvény kilencedik módosítása értelmében a veszélyhelyzetet immáron az 51. cikk tartalmazza, amelynek lényegi tartalma⁵² szerint a Kormány veszélyhelyzetet hirdethet ki, amennyiben *humanitárius katasztrófa* vagy életet- és vagyónbiztonságot veszélyeztető *súlyos ese-mény* következik be.

A veszélyhelyzet kihirdetésének indokoltsága megkérdőjelezhetetlen volt, tekintve, hogy a célja az állampolgárok egészségének- és vagyonának biztonságát veszélyeztető vírusjárvány terjedésének megakadályozása különböző korlátozó intézkedésekkel.

A közbeszerzési és beszerzési eljárások vonatkozásában beiktatásra került a 48/2020. (III. 19.) Korm. rendelet, amely a veszélyhelyzet megszűnését követően hatályát veszítette, de tartalmában továbbra is fennmaradt, ugyanis az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény [a továbbiakban: Eütv.] 232/E. §-a módosításra került. Eszerint a veszélyhelyzet helyére az egészségügyi válsághelyzet szükségállapotú kategória került, amelyet az országos tiszti főorvossal egyeztetve hirdet ki a Kormány.

A kórházak, egészségügyi intézmények gyógyszer és orvostechnikai beszerzéseinek gyakorlata

A 2014/24/EU (klasszikus) irányelv értelmében a közbeszerzési szerződéseket a gazdaságilag legelőnyösebb (The Most Economically Advantageous Tender - a továbbiakban: MEAT) ajánlattevőnek kell odaítélni, ami nemcsak az ár, mint értékelési szempont alkalmazását teszi lehetővé.⁵³ Bár a MEAT rendszer ösztönzi az

ajánlatkérőket, hogy az ár, mint értékelési szempont mellett alkalmazzanak egyéb kritériumokat is, mint például a fenntarthatósági és szociális szempontok vagy a minőség még pontosabb megadása a műszaki leírásokban, mégis elmondható, hogy 2008-2021 között a vizsgált országokban⁵⁴ az összes gyógyszeripari termékre vonatkozó közbeszerzési eljárás csupán 24%-ában alkalmaztak egyéb kritériumot is, mint az ár.

A fenntarthatósági szempontok közül az egyik, amely viszonylag könnyen megvalósítható lehetne, a lokális termékek alkalmazása, ezáltal is rövidítve a beszerzési láncot és csökkentve a széndioxid kibocsátást. A tanulmányban vizsgált 32 országból 18-ban nem alkalmazzák ezt a kritériumot a közbeszerzési eljárásokban, míg 13 országról nem volt információ. Belgiumban sem alkalmazzák a helyi szempontot, de az "alacsony kockázatú" régióban történő termelés követelményét igen.⁵⁵ Ennek abban a kérdésben van jelentősége, hogy Európában a fenntarthatósági szempontok alkalmazásában a helyi kritérium azért nem érvényesül ténylegesen a gyógyszerbeszerzések esetében, mert a bizonytalan termelésből származó kockázat magas rizikót eredményez, így a belga közbeszerzésekben az "alacsony kockázat", mint értékelési szempont megjelenése erre utal, hogy az onnan származó termékek esetében az ellátási lánc folyamatossága gyakorlatilag biztosított.

Néhány gyógyszer előállítása magas széndioxid kibocsátást idéz elő, valamint bizonyos egyéb gyógyszerek és az orvostechnikában alkalmazott egyéb vegyi anyagok (mint a feljebb is említett orvosi műanyagokban használt PVC) a környezetbe kerülve (a helytelen hulladék-kezelés és a rosszul megoldott szennyezés és szennyvíz okozta problémák miatt) segítheti az AMR kialakulását is. A gyógyszerhulladék a szennyvízszennyezés 10%-át teszi ki és mutatták már ki felszíni vizekben, szennyvizekben, talajvízben és ivóvízben is.

⁵⁰ 16/2012. (II. 16.) Korm. rendelet 9. §.

⁵¹ 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet 1. § idézi: Héder Ákos: A járványhelyzetben megjelenő jó állam és jó kormányzás vizsgálata a közbeszerzési eljárások során In: Glossza Iuridica VII. Évfolyam 3-4. szám (2020) 130.o.

⁵² Alaptörvény 51. cikk (1) bekezdés.

⁵³ Study on Best Practices in the Public Procurement of Medicines - Final Report (October 2022) p. 42.

⁵⁴ Study on Best Practices in the Public Procurement of Medicines - Final Report (October 2022) p. 44.

⁵⁵ u.a.

*Néhány jó gyakorlat a fenntartható gyógyszerbeszerzésben**Norvégia*

A norvég Sykehusinnkjøp HF (The Norwegian Hospital Procurement Trust) nonprofit közös beszerző szervezet a négy legnagyobb regionális egészségügyi szervezet közös tulajdonában álló nonprofit kórházi beszerzési ügynökség.⁵⁶ A 2015-ben alapított vállalat 2019-ben először az *antibiotikumok* beszerzésével kapcsolatban olyan kritériumokat vezetett be, amelyek a gyógyszeripari termékek környezeti hatásának csökkentésére hivatottak, 30%-os súlyozásban számított *értékelési szempont*ként.⁵⁷ Két év alatt (2020-2022) nyolc közbeszerzési eljárást folytattak így le, amelyek elsősorban a fertőzőgátló szerek, a kemoterápiás szerek, valamint az infúziós és öblítő folyadékok beszerzésére irányultak. Ezeket a termékeket azért választották ki, mert a legnagyobb kihívást jelenti a gyártásuk szerinti országokban (például az antibiotikumok vagy az onkológiai termékek gyártása Kínában és Indiában), vagy mert importjuk nagy volumenű szállítással és nehéz csomagolással jár,⁵⁸ ami megnövekedett széndioxid kibocsátást eredményez.

Milyen szempontból követendő példa a norvég megoldás a hazai gyógyszerellátásban?

Mint a fentebbi pontban kifejtésre került, a hazai gyógyszerellátásban a NEAK és az OKFŐ jár el. A hazai gyógyszerbeszerzések - követe az Unióban kialakult gyakorlatot - leginkább egyedül a legalacsonyabb ár, mint értékelési szempontot alkalmazzák. A norvég példát szem előtt tartva a zöld gyógyszerbeszerzés irányába történő elmozdulás lenne, ha a közbeszerzési eljárásokat megindító felhívások értékelési szempontként megjelenne a zöld gyártási folyamat során előállított termék előnye, ezzel inspirálva a nagy gyógyszergyártó vállalatokat a zöld innovációra. A gyógyszerek meghatározott összetevői miatt nem feltétlenül történne gyorsan a gazdasági szereplők részé-

ről e fejlesztések megvalósítása, így maximum óvatosan vetem fel, hogy később akár a műszaki leírásban is elő lehetne írni e kritériumot, de egyelőre joggal nevezhetjük piacsúkitónak e kitélt, ugyanis a tisztességes versenyből kizárja azokat a vállalatokat, akik valamilyen (valószínűleg anyagi) okból egyelőre nem tudnak zöldítő termelést elősegítő fejlesztéseket végrehajtani.

Svédország

Svédországban 2015-ben alapították a Svéd Nemzeti Közbeszerzési Ügynökséget a közbeszerzési stratégiájuk megerősítésére. Az ügynökség elsődleges fókuszában a *betegellátáshoz szükséges orvosi termékek* beszerzése áll a fenntarthatósági követelmények kihangsúlyozásával.⁵⁹ A követelmények a gyógyszerhatóanyagok gyártásával és formulázásának helyével kapcsolatos információk összegyűjtésében segítenek, valamint javítják a környezeti információkhoz való hozzáférést is, amely segít a környezeti és társadalmi kockázatok és negatív hatások rangsorolásában és nyomonkövetésében is. Az ügynökség öt darab *“odaitelési szempontot”* és négy darab *“különleges szerződési feltételt”* állapított meg.⁶⁰ A javasolt kritériumokhoz egy online rendszeren keresztül könnyedén hozzáférhetnek a felhasználók.

Például *“odaitelési kritérium”* vagyis értékelési szempont, hogy az ajánlattevőnek meg kell adnia ajánlatában a gyógyszerhatóanyag toxicitására, környezeti kockázataira vonatkozó adatokat, amelyek nyilvánosan hozzáférhetőek.⁶¹ Az információkat az (EMA) legutóbbi iránymutatásainak vagy egyéb, a környezeti információkra vonatkozó nyilvánosan elérhető modellnek megfelelően kell összeállítani. Amennyiben a kritérium az ajánlatban szereplő egy vagy több gyógyszer esetében is teljesül, a nyertes ajánlattevőnek a szerződés teljes időtartama alatt a tárgyban szereplő gyógyszerekre vonatkozó környezeti információkat e követelménynek megfelelően hozzáférhetővé kell tennie. Kivételként kell kezelni azokat a gyógyszereket, amelyekre az Európai Gyógyszerügynökség (EMA) irány-

⁵⁶ p. 7.

⁵⁷ u. a.

⁵⁸ u.a.

⁵⁹ u.o. p 8.

⁶⁰ u o. P 8.

⁶¹ <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/en/criteria/nursing-and-care/medicinal-products/>

mutatásai⁶² vonatkoznak és nem vonatkozik azokra a gyógyszerekre sem, amelyek ugyanezen iránymutatók szerint mentesülnek a környezeti információkra vonatkozó követelmények alól.⁶³

Milyen szempontból jó példa Svédország?

A gyógyszerhatóanyagok környezetre és az egészségre gyakorolt káros vagy kockázatos hatásainak előzetes feltüntetését és a gyártási körülmények (gyártási helyszínre adott információk) megismerését segítő rendszer az ajánlatkérőknek útmutatóként szolgálhat arról, hogy milyen - az alkalmassági szempontoknak megfelelő - ajánlattevők tettek számukra ajánlatot, akik között értékelési szempontként a fenntarthatóság meg tud jelenni, ezáltal rangsort állítva közöttük, amennyiben nemcsak a legalacsonyabb ár a szempont a nyertes ajánlattevő kiválasztásában.

A rendszer továbbá kiszámíthatóvá tenné, hogy az adott gyógyszerrel kapcsolatban milyen kockázatú a beszerzés folyamatosságának biztosítása, amely a COVID-19 járvány alatt tapasztaltak alapján kifejezetten fontos lenne, hogy ne alakulhasson ki *gyógyszerhiány* adott körülmények esetén. A svédek által létrehozott rendszer implementálása a magyar rendszerbe pedig ösztönözné a gyógyszeripari szereplőket, mint potenciális ajánlattevőket, hogy törekedjenek a zöldítés irányába.

Mivel az egészségügyi közbeszerzések a második legnagyobb beszerzési piacnak minősülnek (az építési beruházásokat követően), ezért az eljárások zöldítése magával hozná a fenntarthatóság felé történő nagyfokú előrelépést is.

Franciaország

A francia egészségügyi minisztérium a COVID-19 világjárvány⁶⁴ során a gyógyszerek és orvostechnikai eszkö-

zök hozzáférhetőségével kapcsolatban tapasztaltak alapján kidolgozott egy stratégiát⁶⁵ az ország ellátási kapacitásának megerősítésére. A stratégia figyelembe veszi az egészségügyi termékek által közvetlenül befolyásolható egyéb társadalmi kihívásokat is, például a környezetvédelmi kérdéseket.

A francia Egészségügyi Minisztérium bejelentette, hogy 2023-tól kezdődően minden stratégiai fontosságú egészségügyi termékről - beleértve az orvostechnikai eszközöket és a gyógyszereket is - szénlábnyom-jelentést kell majd készíteni. E követelmény segíteni fogja az egészségügyi beszerzőket abban, hogy jobban felmérjék a termékek környezeti hatását.

A minisztérium kérheti a gyártóktól, hogy adják meg a gyártási hulladék arányát. Az új stratégia nyomán az orvostechnikai termékek csomagolásának csökkentésére és újrahasznosítására irányuló intézkedéseket pozitívan fogják értékelni, ugyanakkor szankcionálásra is sor kerülhet, amennyiben ezen kritériumok nem kerülnek betartásra.

Mit lehet átvenni az új francia stratégiából?

A gyógyszer és orvostechnikai eszközök folyamatos ellátásának biztosítása minden ország számára kiemelt fontosságú. A COVID-19 járvány rávilágított arra, hogy a jól működőnek hitt rendszerek sérülékenyek, egy pillanat alatt össze tudnak omlani, amely nem fordulhat elő még egyszer. A francia egészségügyi miniszter által létrehozott stratégiában kiemelt figyelmet kapnak a környezetvédelmi szempontok. Egy ilyen kidolgozott stratégia a hazai gyógyszer és orvostechnikai eszközök biztosításának folyamatosságához kapcsolódóan elengedhetetlen.

⁶² <https://www.ema.europa.eu/en/environmental-risk-assessment-medicinal-products-human-use-scientific-guideline#current-version-section>

⁶³ <https://www.ema.europa.eu/en/environmental-risk-assessment-medicinal-products-human-use-scientific-guideline#current-version-section>

⁶⁴ Franciaországban a COVID-19 járvány hatására nagyon súlyos válság alakult ki, ugyanis nem kezelték megfelelően a vírus gyors terjedését a döntésképtelenség és a decentralizáltságból fakadó eltérő információáramlás, valamint az egészségügyi bürokrácia miatt, nem kezelték helyén a nem COVID-betegek gyógyszerellátásának folyamatosságát, így többször súlyos hiányok alakultak ki. (Zeynep Or, Coralie Gandré, Isabelle Durand Zaleski and Monika Steffen: France's response to the Covid-19 pandemic: between a rock and a hard place

⁶⁵ 2022-2025 National Strategy for preventing infections and antibiotics resistance (Ministère des solidarités et de la santé) https://sante.gouv.fr/IMG/pdf/national_strategy_for_preventing_infections_and_antibiotic_resistance_2022-2025_.pdf.